

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף טו

(בעמוד הקודם)

< הערה: הפסוקים הובאו בהרחבה בסוף הדף >

מאי טעמא דת"ק דאמר מוכר עצמו אינו נרצע: במכרוהו בית דין (בפרשת משפטים) נאמר "וְרָצַע אֶדְנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמְרִצָּע" פסוק זה מיותר שהרי דין הרציעה נאמר גם בפרשת ראה, ומכאן לומדים שדוקא את אזנו של מכרוהו בית דין הוא רוצע ולא את אזנו של מוכר עצמו.

ואידך (רבי אלעזר): ר' אלעזר לומד בגזרה שווה מ'אזן' שנאמר להלן - במצורע "וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפוֹ עַל תְּנוּךְ אָזְנוֹ הַמִּטְהָר הַיְמָנִית" ל'אזן' שנאמר כאן בעבד עברי. כשם שהכהן נותן את השמן על אוזנו הימנית של המצורע, כך העבד נרצע באוזנו הימנית. [רש"י מצייין שהמילה 'אוזן' במצורע מיותרת, כיון שהתורה כבר כתבה זאת במצורע עשיר וחזרה וכתבה שוב במצורע עני].

ואידך (ת"ק): בשביל ללמד שעבד עברי נרצע באוזן ימין (בגזירה שווה) היה מספיק לכתוב 'אזן', ו'אוזנו' בא למעט שמוכר עצמו אינו נרצע.

ואידך (רבי אלעזר): סובר ש'אוזנו' נצרך למעט שאישה אינה נרצעת.

ואידך (ת"ק): לומד זאת מהפסוק "וְאִם אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד אֶהְבֵּיתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֵא אֵצַא חֶפְשִׁי... וְרָצַע אֶדְנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמְרִצָּע" דוקא עבד ולא אמה.

ואידך (רבי אלעזר): לא יכול ללמד משם, כי הוא לומד מ'וְאִם אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד' שדוקא כשהוא אמר זאת בעודו עבד לפני שנגמרו השש שנים - הוא נרצע, אבל אם הוא אומר זאת לאחר שנגמרו השש שנים - הוא לא נרצע.

ואידך (ת"ק): סובר שבשביל ללמד 'עד שיאמר כשהוא עבד' היה מספיק לכתוב 'עבד', והיתור של האות ה' במילה 'העבד' מלמד דוקא עבד ולא אמה.

ואידך (רבי אלעזר): סובר שלא דורשים את האות ה' של המילה 'העבד'.

מ"ט דת"ק דאמר מוכר עצמו אין מעניקין לו: שהרי יש גזירה שוה 'שכיר שכיר' ללמד שמוכר עצמו דינו כמכרוהו בית דין, כמו שבמכרוהו ב"ד נוהג הדין של הענקה כך במוכר עצמו. אלא שיש מיעוטו מיוחד 'לו' למעט דוקא מכרוהו בית דין מקבל הענקה ולא מוכר עצמו.

ואידך (רבי אלעזר): הפסוק לא ממעט הענקה למוכר עצמו, אלא הוא בא למעט שאם מת העבד לאחר שש שנים קודם שהספיק האדון להעניק לו - האדון נפטר מההענקה ואינו צריך לתת אותה ליורשים.

קושיא: **יורשיו אמאי לא? וכו':** מדוע יורשיו של העבד לא מקבלים את ההענקה, והרי התורה בפרשת הענקה קוראת לעבד 'שכיר' ('כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ') ואם כן כמו ששכיר שמת שכר פעולתו ניתן ליורשיו, כך עבד שמת ה'הענקה' ניתנת ליורשיו.

אלא 'לו' ולא לבעל חובו: אם העבד חייב כסף לבעל חוב אין האדון משלם את הכסף לבעל חוב. והיינו על פי 'שיעבודא דרבי נתן'. דהיינו לוי שלוה כסף משמעון שלוה כסף מראובן - ראובן יכול לגבות את החוב ישירות מלוי, כי בעצם לוי נחשב כאילו הוא משועבד לו. בדין הענקה התחדש שהיא לא ניתנת לבעל חוב אלא רק לעבד עצמו.

ואידך (ת"ק): מניין הוא ילמד את זה? והתשובה שהוא בכל מקרה לא סובר כרבי נתן (שמוציאים מלוי ונותנים לראובן).

מ"ט דת"ק דאמר מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית: וכו'.

ואידך (רבי אלעזר): הפסוק לא ממעט שפחה למוכר עצמו, אלא בא ללמד שהאדון יכול להכריח את העבד להינשא לשפחה כנענית.

ואידך (ת"ק): מניין הוא ילמד את זה? והתשובה מ'שכר שכיר' דתניא וכו'. מהפסוק 'כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ' לומדים שהעבד עברי 'עובד' גם בלילה, ואין הכוונה כפשוטו, אלא שרבו מוסר לו שפחה כנענית והוא עובד את רבו בכך שהוא מוליד לו וולדות. ברור שאם זו 'עבודה' היא נעשית בעל כרחו.

ואידך (רבי אלעזר): אי אפשר ללמוד מהפסוק 'שכר שכיר' שהאדון משיאו שפחה בעל כרחו, כי היה אפשר לפרש את הפסוק הזה שהוא מוסר לו דוקא מרצונו של העבד ולא בעל כרחו, ולכן צריך את הפסוק "**אם אֲדָנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה**" ללמד שמוסרה לו בעל כרחו.

אלא מאן תנא דלא יליף שכיר שכיר: סיכום הסוגיא עד עכשיו: הגמרא מחפשת מיהו התנא שלא לומד גזירה שוה 'שכיר שכיר' - מוכר עצמו ממכרוהו בית דין. הגמרא ניסתה לומר שזהו התנא קמא החולק על רבי אלעזר במחלוקת הנ"ל, אך דחתה שלכו"ע לומדים 'שכיר שכיר' אלא שתנא קמא סובר שיש לימודים מיוחדים בפרשת 'מכרוהו בית דין' למעט 'מוכר עצמו'. הגמרא ממשיכה לחפש:

דתניא 'ושב אל משפחתו': פסוק זה נאמר בעבד עברי שמוכר עצמו לישראל. ועל כך אמר רבי אליעזר בן יעקב שלא יתכן שהפסוק מדבר על מוכר עצמו ללמד שאם הגיע היובל קודם לשש שנים הוא משתחרר - משום שכבר נאמר קודם לכן 'עַד שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ' ללמד שהוא יוצא ביובל. וכן לא יתכן שהוא מדבר על עבד עברי נרצע (שלא רצה לצאת לאחר שש שנים ונשאר לעבוד) שהוא יוצא ביובל - כי גם זה כבר נאמר (והגמרא תבאר להלן היכן נאמר). אלא הכתוב מדבר על מכרוהו בית דין והגיע היובל קודם שש שנים שגם הוא יוצא ביובל.

הרא"ה: מוכח שרבי אליעזר בן יעקב לא סובר את הגזירה שווה 'שכיר שכיר', כי נאמר במוכר עצמו '**כְּשֹׁכֵר כְּתוּשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ**' ונאמר במכרוהו בית דין "כי מְשֻׁנָּה שֹׁכֵר שֹׁכֵר עִבְדָּךְ" - ואם כן עלינו ללמוד שמכרוהו בית דין יוצא ביובל ממוכר עצמו מהגזירה שווה, ואין צורך בפסוק "**וְיָשָׁב אֶל מְשֻׁפְחָתוֹ**" ללמד על כך.

דח"ה: **אמר רב נחמן בר יצחק:** רבי אליעזר בן יעקב אכן לומד 'שכיר שכיר', אך עדיין אנו צריכים לפסוק "**וְיָשָׁב אֶל מְשֻׁפְחָתוֹ**" ולא היינו לומדים מכרוהו בית דין ממוכר עצמו, משום שמוכר עצמו לא עבר על איסור גניבה, ואילו מכרוהו בית דין הסיבה שהוא נמכר היא בגלל שהוא גנב ואין לו מה לשלם, ולכן היה מקום לומר שהוא לא יצא ביובל עד שיגמרו שש שנות העבדות שלו.

אמר מר אי נרצע הרי כבר אמור: הגמרא חוזרת לדברי רבי אליעזר בן יעקב שהפסוק "**וְיָשָׁב אֶל מְשֻׁפְחָתוֹ**" אינו יכול ללכת על נרצע כי הוא כבר נאמר במקום אחר. הגמרא שואלת היכן?

נאמר בתחילת פרשת בהר "וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחַמְשִׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל יִשְׂרָאֵל יוֹבֵל הוּא תְהִיָּה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֶחָזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ". הפסוק מיותר כי כבר למדנו שמוכר עצמו יוצא ביובל, וכן שמכרוהו בית דין יוצא ביובל כנ"ל. אלא בהכרח שהוא מלמד על נרצע.

מאי משמע: מה המשמעות בפסוק שהוא מדבר על נרצע? בכך שכתוב 'איש' ודוקא איש נרצע ולא אישה.

ואיצטריך: צריך לכתוב גם שמכרוהו בית דין יוצא ביובל וגם שנרצע יוצא, ולא היינו לומדים זה מזה. משום שמכרוהו בית דין לא הגיע עדיין זמנו לצאת כי היובל הגיע באמצע השש שנים, ולכן הוא יוצא ביובל. אבל נרצע שכבר עברו שש שנים והגיע זמנו לצאת והוא עבר על הציווי 'עבדי הם - ולא עבדים לאחרים' ונשאר עבד עלינו לקנוס אותו שלא יצא ביובל. קמ"ל שגם הוא יוצא.

ואם היה כתוב רק נרצע היינו אומרים שדוקא הוא יוצא ביובל משום שהוא כבר סיים לעבוד לרבו שש שנים, אבל מכרוהו בית דין שכשהגיע היובל עדיין לא עברו שש שנים - לא יצא העבד כדי שהאדון לא יפסיד. קמ"ל שגם הוא יוצא.

ואיצטריך למכתב ושבתם וכו': צריך גם את הפסוק בפרשת בהר "**וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֶחָזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ**" ללמד שנרצע יוצא ביובל כנ"ל, וגם את הפסוק בפרשת משפטים "**וְנִרְצַע אֲדָנָיו אֶת אֲזָנוֹ בַּמִּרְצַע וְעַבְדוֹ לְעַלְמִם**" ללמד שנרצע יוצא ביובל.

כי אם היה כתוב רק הפסוק בפרשת משפטים - היינו חושבים שהעבד נשאר לעבוד אותו לעולם ממש, ועל כך מלמד הפסוק בפרשת בהר שהוא יוצא ביובל. ואם היה כתוב רק הפסוק בפרשת בהר - היינו חושבים שהנרצע יוצא ביובל דוקא כשעוד לא עברו עליו שש שנים לאחר שנרצע, אבל אם עברו עליו שש שנים הוא יוצא אפילו קודם ליובל, משום שלא יהא סופו (לאחר הרציעה) חמור מתחילתו (מתחילת עבודתו) כמו שכתחילתו הוא יוצא בשש כך בסופו הוא יצא בשש. ועל כך מלמד הפסוק בפרשת משפטים שהוא נשאר עבד עד היובל.

אלא מאן תנא דלא יליף שכיר שכיר וכו': נאמר במוכר עצמו לגוי שהוא או קרוביו פודים אותו מהעבדות בכסף, אבל "ואם לא יגאל באלה ויצא בשנת היבל" ואמר רבי שהמילה 'באלה' באה ללמד שדוקא בפדיון הוא נגאל מהעבדות, אך לא

בשש שנים. כי היה אפשר לעשות קל וחומר: אם נמכר לישראל שאינו יכול להיגאל בפדיון בכל אופן יוצא בשש - ודאי שנמכר לגוי שיש לו פדיון יצא בשש, קמ"ל שלא.

הראייה: אם רבי היה סובר את הגזירה שווה 'שכיר שכיר', מדוע באמת נמכר לגוי לא יוצא בשש? והרי יש גזירה שווה בינו למכרוהו בית דין: בנמכר לגוי נאמר "כְּשָׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ" ובמכרוהו בית דין נאמר "כִּי מִשְׁנֵה שָׂכֵר שָׂכִיר עֲבָדְךָ".

דחייה: אמר רב נחמן בר יצחק: רבי באמת לומד 'שכיר שכיר', אבל במוכר עצמו לגוי נאמר מיעוט מיוחד "אֶחָד מֵאֶחָיו יִגָּלְנוּ" דוקא אותו ולא הנמכר לישראל.

ומאן תנא דפליג עליה דרבי? מי הם התנאים החולקים על רבי וסוברים שהנמכר לגוי יוצא בשש.

תשובה: ר' יוסי הגלילי ורבי עקיבא: שלומדים מ"באלה" דרשה אחרת, וממילא הם לא ממעטים מזה שהנמכר לגוי אינו יוצא בשש.

דתניא: כפי שלמדנו בכרייתא - נאמר "וְאִם לֹא יִגָּל בְּאֵלָה וַיֵּצֵא בְּשַׁנְתַּי הַיְכָל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ", לדעת ר' יוסי הגלילי - "באלה" לשחרור, כלומר אם גאלוהו קרוביו אינו משתעבד להם אלא יוצא לשחרור (= לחירות), אבל אם גאלוהו שאר כל אדם הוא משתעבד להם למי שגאל אותו. לדעת רבי עקיבא - "באלה" לשעבוד, כלומר אם גאלוהו קרוביו הוא משתעבד להם, אבל אם גאלוהו שאר כל אדם הוא יוצא לשחרור.

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי: לדעת ר"י הגלילי הפסוק מתפרש כך: "וְאִם לֹא יִגָּל בְּאֵלָה" דהיינו שלא נגאל ע"י קרוביו אלא ע"י מישהו אחר, אז "וַיֵּצֵא בְּשַׁנְתַּי הַיְכָל" מאותו אדם אחר שגאל אותו מהגוי, א"כ משמע שאם מישהו אחר גאל אותו הוא משתעבד לו עד היובל.

ור"ע אומר: לדעת ר"ע הפסוק מתפרש כך: "וְאִם לֹא יִגָּל" אלא "בְּאֵלָה" דהיינו שאדם אחר לא גאל אותו אלא קרוביו גאלוהו, אז "וַיֵּצֵא בְּשַׁנְתַּי הַיְכָל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ", א"כ משמע שאם קרוביו גאלו אותו הוא משתעבד להם עד היובל.

הגמ' דוחה את ההסבר של מחלוקתם:

ורבי יוסי: כלומר רבי יוסי הגלילי יענה לרבי עקיבא - וכי נאמר בפסוק "אלא בְּאֵלָה"? והרי נאמר "בְּאֵלָה"!

הגמ' מבארת את מחלוקתם בצורה אחרת:

אלא בהאי קרא קמיפלגי: נאמר "או דזו או כן דזו יגאלנו... או השיגה ידו ונגאל", הרי שהפסוק מביא כמה אפשרויות בהם העבד יכול להיגאל: 1. "או דזו או כן דזו יגאלנו" זה גאולת קרוביו, 2. "או השיגה ידו" זה שהוא גואל את עצמו, 3. "ונגאל", זה שאחרים גואלים אותו. מפסוק זה אנו לומדים שכל אחד יכול לגאול אותו מהגוי והגוי אינו יכול לעכב.

ר' יוסי הגלילי סבר וכו': גאולת עצמו פשוט לנו שהיא לשחרור, והיא מלמדת על שאר האפשרויות הכתובות בפסוק. לדעת ר' יוסי הגלילי כשיש פסוק שבא ללמד הוא מלמד על מה שנכתב לפניו, וא"כ גאולת עצמו שנכתבה בפסוק (ופשוט לנו שהיא לשחרור) הרי היא מלמדת אותנו על גאולת קרוביו הכתובה לפניו שגם היא לשחרור ולא לשעבוד, אבל אם נגאל ע"י אחרים הוא משתעבד להם עד היובל.

ור"ע סבר: כשיש פסוק שבא ללמד הוא מלמד על מה שנכתב לאחריו, וא"כ גאולת עצמו שנכתבה בפסוק (ופשוט לנו שהיא לשחרור) הרי היא מלמדת אותנו על גאולת אחרים הכתובה לאחריו שגם היא לשחרור ולא לשעבוד, אבל אם נגאל ע"י קרוביו הוא משתעבד להם עד היובל.

קושיא: אי הכי: א"כ מדוע נאמר "באלה"? ביאור: לעיל בכרייתא הובא שמתיבת "באלה" ר"י ור"ע למדו כל אחד לשיטתו מתי הוא יוצא לחירות או לשיעבוד, ואם ר"י ור"ע לומדים זאת כל אחד לשיטתו מכך שמקרא נדרש לפניו או לאחריו א"כ מדוע התורה כתבה "באלה" והרי בכלל לא מתיבה זו לומדים זאת.

תירוץ: אי לאו באלה: אם לא היה נכתב "באלה" היינו חושבים שהפסוק נדרש גם למה שנכתב לפניו וגם למה שנכתב לאחריו, וממילא בכל דרך שהוא נגאל הוא משתחרר, לכך נאמר "באלה" ללמדנו שיש חילוק באיזו דרך הוא התשחרר, שיש דרך שהוא יוצא לחירות ויש דרך שהוא משתעבד.

קושיא על התירוץ: אי הכי הזר קושיא לדוכתיה: א"כ חזרה הקושיא שהקשינו לעיל על ר"ע למקומה - שהרי מהמילה "באלה" משמע כדברי רבי יוסי הגלילי ולא כר"ע (= שעל ר"ע הקשינו וכי נאמר "אלא באלה"?).

מחמת הקושיא הגמ' מבארת את מחלוקתם בצורה אחרת:

אלא בסברא קמיפלגי: כלומר ר"י הגלילי ור"ע נחלקו בסברא האם "בְּאֵלֶּה" נאמר על גאולת קרובים או על גאולת אחרים, ר"י הגלילי סבר שמסתבר שגאולת אחרים לשעבוד (= יבואר מיד מדוע) וממילא "בְּאֵלֶּה" נאמר על גאולת קרובים, וכך כוונת הפסוק - "וְאִם לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּה" דהיינו בקרובים אלא באחרים, אז "וְיִצָּא בְּשָׁנַת הַיָּבֵל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ" דהיינו שישתעבד עד היוכל. והטעם שיותר מסתבר שגאולת אחרים לשעבוד, לפי שאם גאולת אחרים לשחרור א"כ אף אחד לא ירצה לפדותו (= שהרי לא מרוויח מכך כלום).

ור"ע סבר שמסתבר שגאולת קרובים לשעבוד (= יבואר מיד מדוע) וממילא "בְּאֵלֶּה" נאמר על גאולת אחרים, וכך כוונת הפסוק - "וְאִם לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּה" דהיינו באחרים אלא בקרובים, אז "וְיִצָּא בְּשָׁנַת הַיָּבֵל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ" דהיינו שישתעבד עד היוכל. והטעם שיותר מסתבר שגאולת קרובים לשעבוד, לפי שאם גאולת קרובים לשחרור א"כ בכל יום ויום הוא ימכור את עצמו בידיעה שקרוביו ישחררוהו.

הפסוקים בהרחבה:

פרשת בהר

עבד עברי שמוכר עצמו לישראל: "וְכִי יִמּוֹךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבַדְתָּ עֶבֶד: כְּשָׂכִיר כְּתוֹשֵׁב יְהִי עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ: וְיִצָּא מֵעִמָּךְ הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ וְשָׂב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו וְשׁוּב: כִּי עֲבָדִי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמְכְרוּ מִמִּכְרַת עֶבֶד:

עבד עברי שמוכר עצמו לגוי: וְכִי תִשְׂגֵי יָד גֵּר וְתוֹשֵׁב עִמָּךְ וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַר לְגֵר תוֹשֵׁב עִמָּךְ אוּ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר: אַחֲרֵי נִמְכַר גְּאֻלָּה תְּהִיָּה לוֹ אַחַד מֵאֲחֵיו וְיִגָּאֲלוּ: אוּ דָדוּ אוּ בֶן דָּדוּ וְיִגָּאֲלוּ אוּ מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיִגָּאֲלוּ אוּ הַשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגָּאֵל: וְחָשַׁב עִם קִנְיָהּ מִשְׁנַת הַמִּכְרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כְּסָף מִמִּכְרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שָׂכִיר יְהִי עִמּוֹ: אִם עוֹד רַבּוֹת בְּשָׁנִים לְפִיָּהּ יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכְסָף מִקְנָתוֹ: וְאִם מֵעַט נִשְׂאָר בְּשָׁנִים עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְחָשַׁב לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת גְּאֻלָּתוֹ: כְּשָׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יְהִי עִמּוֹ לֹא יִרְדְּנוּ בְּפָרֶךְ לְעֵינָיו: וְאִם לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּה וְיִצָּא בְּשָׁנַת הַיָּבֵל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ."

פרשת ראה

עבד עברי שמכרוהו בית דין: **"כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם: העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקרבך אשר ברכך יהוה אלהיך תתן לו: וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום: והיה כי יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך: ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן: לא יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך יהוה אלהיך בכל אשר תעשה."**

ובפרשת משפטים:

"כי תקנה עבד עברי (= מבית דין) שש שנים יעבד ובשבעת יציא לחפשי חנם: אם כגפו יבא כגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו: אם אדניו יתן לו אשה (= שפחה כנענית) וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניו והוא יצא כגפו: ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי: והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם."